

Hangversenykalauza (1976 és 1980 között), a versenyműveket tartalmazó II. kötetet – el-
lentében társaival – érthetetlen tartózkodás-
sal fogadták a zenebarátok. Ágoston András
és Perényi Miklós szólójával, Csaba Péter ve-
zényletével olyan interpretációban csendül
fel a mű, amely képes újabb híveket toboroz-
ni a műfajnak. Más kérdés, hogy ezúttal a fel-
vétellel szemben technikai kifogások tá-
maszthatók. Nem megoldott a szólisták
„bemikrofonozása”, vagyis. a végeredmény
olyan, mintha nem éppen ideális helyről hall-
gatnánk a koncert-részletet. (A kezdés kifeje-
zetten olyan érzést kelt, mintha a későnjövő a
tétel kezdetét ugyan már a tereméből, de csak
a függöny mögül követhetné – azután a zene-
kari szakaszokban lábujjhegyen előmerész-
kedve akusztikailag kedvezőbb helyet foglal
el.) „Fedett” a hegedűhang – de lendületes,
van vívőereje, sodrása, s így méltó partnere a
méltán népszerű csellistának. Az állandó-kar-
nagy vezényletével megszólaltatott F-dúr
szimfónia lehetőséget kínál, hogy rámutas-
sunk: miben más a zenekar muzsikálása
ilyenkor, mint ha vendégkarmester irányítá-
sával szerepelne. Gál Tamás ismeri együtte-
sét. Tisztában van azzal, mire képes részlete-
iben (szólamonként, hangszercsoportonként,
szólistikus adottságait illetően) és egészé-
ben. Összhatásában ez a szimfónia a legki-
egyensúlyozottabb: egyfajta lekerekítettség
érződik állandóan. Lélegzik a zene. A kar-
mester különös hangsúlyt fordít arra, hogy az
új zenei gondolatok valóban „induljanak”, ne
csak elkezdődjenek, s ezáltal tagoltabb a
hangzás. (Még a lassú tétel záróakkordjának
magas hangja is kristálytisza.) Talán csak az
Andante tűnik néha túl didaktikusnak (ami-
kor a hegedűk játsszák a triolákat, a ritmikái
rétegezethez tűnik fel, amikor utána a brácsa
és cselló szólama ad triolás kíséretet a hege-
dűdallamhoz, a ritmusképlet helyett azt
vesszük észre, hogy a kíséret-háttér lehetősé-
get ad a dallam hatásos érvényesülésére). Az
egyéni hangvételű tétel után (amely igazi él-
vezete nyújt, különböző könnyűzenei-nép-
szerű feldolgozások gicceses-szirupos öntete
nélkül!) a zárótétel surranó kezdete szinte bi-

zonytalan, de hamar magára talál az együttes.
Ezúttal is csak a hegedűk hangja lehetne
szébb, és a hegedűsök játszhatnának pontos-
sabban-kifejezőbben – az összhatás érdeké-
ben azonban a többiek sokat dolgoztak, s nem
hiába! Gál Tamás nem engedett a lehetőség
csábításának: visszafogottan tartotta a finálét,
s így a komolysággal tovább mélyítette a cik-
likus mű mondanivalóját.

A „sűrő” Tragikus nyitány párjával, a „ne-
vető” Akadémiai ünnepi nyitánnyal (Op. 80)
kezdődik a negyedik korong, s az e-moll, IV.
Szimfóniával folytatódik (Op. 98). Az 1997.
Február 12-i zeneakadémiai koncert került
megörökítésre, ahol Oberfrank Géza vezé-
nyelte a MÁV Szimfonikusokat.

A négy közül a legrövidebb időtartamú
hallgatnivaló minden bizonnyal sokaknak
fog örömet szerezni. Az Akadémiai ünnepi
nyitányt a benne feldolgozott, széles körben
ismert dallamok népszerűsítik – a brahmsi
szerkesztésre legfeljebb a szakmabeliek szűk
rétege figyel. A gazdag-változatos hangszere-
lést viszont lehetetlen nem észrevenni, han-
gulatos tolmácsolás esetén. Kamatozik
Oberfrank Géza operai tapasztalata: a karak-
terek plasztikusak, már-már láttatók. Azon-
persze ő sem tud változtatni, hogy néha a kot-
tahúság megreked a „teljesítés” szintjén. Va-
lóban staccato a jelzett rövid hang, s legato,
amit ívvel köt össze a szerző – ám hogy mi-

ért olyan, amilyennek lennie kell, tehát, hogy
mi a funkciója a megkívánt játékmódnak, az-
zal az előadók nemigen törődnek. Túlzott
egyszerűség, már-már személytelenség fedi
el gyakran a mély érzéseket (NB., a szemér-
mes líra észrevételése komoly előadói fel-
adat!), s a távolságtartás gesztusa inkább fel-
mutatja a művet ahelyett, hogy a hallgató elé
táznál. A biztoskezü megformáltság, a hatá-
sos kontrasztok azonban még így is oly von-
zóvá teszik a programot, hogy a zenebarát
szívesen, érdeklődésével önként közeledik a
megszólaltatott remekművekhez.

Mind a nyitány, mind a IV. Szimfónia az
ismertebb Brahms-művek közé tartozik, tehát
óhatatlanul is úgy hallgatjuk, hogy várjuk a
folytatást. Eleve „odakészítjük” fülünket,
ahonnan a következő tematikus-melodikus
anyagot várjuk. Hogy néha elsikkad a felvé-
telen egy-egy kopulázó hangszer szólama (pl.
rövid fuvola-motívum), valószínűleg a hang-
rögzítés számlájára írható. A hangzási palet-
ta alig árnyalatnyival lesz ettől szegényebb –
s hogy több, más lehetne valójában, arról job-
bára csak a partitúra tájékoztat. Úgy érzem,
mindenki tudása legjavát adta a gyönyörű II.
tétel tolmácsolásakor. Kiváltképp a harmadik
tematikus anyag megszólaltatása szívhezszó-
ló. Ezúttal az sem zavaró, hogy nem „direkt”
módon emelkedik ki a kíséretből a dallam,
mivel a mindenkor sokrétű kíséret oly ár-
nyalt, hogy sohasem zavarja a melodikus
anyag plaszticitását. Hatásosak a III. Tétel
tutti-tömbjei, valamint a különböző, változo-
tos karakterek egymásra-következései. Csak
a lelkesedés hevében sem szabadna engedni a
belső nyugtalanságnak, sietéssel csökkentve
a megszólaltatottak jelentőségét. A monu-
mentális zárótétel sohasem téveszti el hatását
a közönségre. A dramaturgiai átgondolt,
jól felépített passacagliával búcsúzott Brahms
a szimfónia műfajától – de a hallgatót talán
épp e tétel inspirálja leginkább, hogy sohase
hagyja abba a brahmsi muzsika iránti érdek-
lődést, hiszen ahány előadás, amnyi új élmény
lehetősége biztosítja e múlt századi művek
örök aktualitását és érvényét.

Fittler Katalin

Reiner Frigyes Weiner-bemutatóinak nyomában

A Hungaroton Classic egyik újdonságá-
nak tanúsága szerint a Kovács László ve-
zette Miskolci Szimfonikus Zenekar vál-
lalkozott a címben feltüntetett programra:
1997 májusában lemezre játszották
Weiner Leó életművének két jelentős da-
rabját, a Csongor és Tünde (Op.10/b)
szvitet, valamint a magyar népi táncokon
alapuló Op. L8. Szvitet.

Az utókor által alkotóként méltatlanul
mellőzött Weiner szerzői portréjának leg-
markánsabb vonásait tartalmazza e két,
hangulatvilágában oly eltérő szvit. E Janus-
arcú portré jóvoltából azonban még erőtel-
jesebben mutatkoznak meg az egyéniség
legjellemzőbb – általános érvényű – sajá-
tosságai. Ezek sorában elsőként a briliáns
hangszerelő tudást említeném, s rögtön utá-

na másodikként a formaérzék hihetetlen
biztonságát. Az utóbbin azonban aligha
csodálkozhatunk, tudva a komponista-pro-
fesszor alapos zeneirodalmi tájékozottságá-
ról. Zenekarának millió színét-árnyalatát vi-
szont minden bizonnyal hitetlenkedve hall-
gatjuk: honnan e káprázatos hangszín-fan-
tázia, honnan a biztonság, amellyel patika-
mérleggen adagolt precizitással keveri a szí-

neket, nemcsak hangulatok árnyalásáért, hanem egy-egy impresszionisztikus rezdülés kifejezésre juttatásáért. E költői kérdések – szerencsére! – nem a partitúra tanulmányozása alapján kíváncsoltak papírra, hanem a hangzó anyag igazolja a gazdag hangszínevenciót. (A nívós megszólaltatás egyszerűen magyarázattal szolgál arra, hogy annakidején nem mindennapi feladatot jelentettek e művek az előadók számára. Három évvel a Nemzeti Színház felkérése után hangzott csak fel a Csongor és Tünde kísérrőzenéje az Operaházban, s az itt is rögzített hattételes, végső verzió a Szvitből előbb került pódiumra Drezdában, mint Budapesten, 1916-ban. 1933-ban a népdalszvit is külföldi siker után tért haza. Az említett bemutatókért Reiner Frigyeset illeti köszönet.)

A CD-felvétel ismeretében megbecsüléssel kell adóznunk Kovács Lászlónak és együttesének. A kortárs zene tolmácsolásában is élenjáró zenekar számára aligha maga a játsszanivaló jelenthetett komoly feladatot. Az évezred utolsó éveinek embere hihetetlenül eltávolodott mindattól, ami az elmúlt században például lelkesítő lehetett. Ebből a távolságtartásból adódik, hogy néha szinte érezhető „falak” húzódnak a romantikus lelkületű művek és előadók, s ennek következtében a megszólaló művek és a hallgatók között. Áthatolhatatlanok? A miskolciak számára nem! Ők hagyták, hogy hasson rájuk a zene, s így nemcsak a hangokat, hanem a tételek „jeleneteit” is élményszerűen adják vissza. A nyitótétel, az „Éj” igazi születés-zene, a Semmi káoszából nő ki a gyönyörű természetzene. A „Balga”-tétel egyenesen Haydn zenei humorának szellemi gyermeke (néhol a Hob. I: 88 G-dúr

szimfónia jut eszünkbe!), a Tündértánc Mendelssohn muzsikájának egyenesági utóda. A mesevilágba hazatalált muzsikos szívesen festi (s a mese által elvarázsolt hallgató kedvtelve, gyönyörködve szemléli) „A bánkódó Tünde” portréját. Hasonlóan találó a „Boszorkánykonyha” atmoszférája (már amennyiben valakinek ilyesmiről lehet több-kevesebb fogalmalma!) – s még egyszer emlékezetes hangképet kínál a finálé, az Aranyalma látványát.

Elgondolkodtató a Szvit hangzó megvalósítása. A par excellence fővárosi Weiner – Lajtha László figyelem-felkeltésének hatására – a Néprajzi Múzeum fonogramgyűjteményének népdalkincsétől nyert inspirációt a számára újfajta zenei nyelven való megszólaláshoz. Népdalokon alapuló mű esetében felvetődik a kérdés: új környezetbe kerülve (gyakran klasszikus formákba, kísérettel ellátva, stb.) mennyire marad meghatározó az eredeti rövid lélegzetű dal. A miskolciak a megszületett új alko-

tásból indultak ki, a legtöbb népdal-részlet „szelídítetten” csendül fel. A stilizálás ugyanakkor nem árt a tételeknek: a népi eredetű dallamok mindig világosan követhetők, felismerhetők részleteikben is, a legkülönbözőbb hangszerelésben-felrakásban is. Mintha egy arisztokratikus szellemű álarcosbálba kerültek volna, ahol a résztvevők inkább csak jelzik inkognitójukat álarc-cal, mintsem hogy jelmezzel változtatnák meg magukat (esetleg humoros vagy groteszk hatást keltve). Az inkognitó csak játék – akkor is, ha az álarc karikírozva a jellegzetességeket emeli ki, s akkor is, ha épp az eredeti vonások elfedését célozza meg.

Ebben a szvitben nincsenek feszültségek, nincs „jó” és „rossz”, nyoma sincs valamiféle konfliktusnak – ehelyett a színek gazdagságában tobzódunk. A partitúra több helye lehetőséget kínál a zenekari játékosok szölisztikus szereplésére. Ezek viszont (ki tudja, vajon mennyi ebben a tudatosság-szándékoltság?) megközelítően sem azonos színvonalúak. Hallunk keresetten visszafogott dallamot, szemérmesen tartózkodót, s olyat, amelyből sugárzik a reflektorfény-okozta öröm. Zavarónak csak azt éreztem, hogy néha – igaz, kevés alkalommal – már-már iskolásan pedánsra, didaktikusan leckefelmondásra sikerült valamely szólóállás. (Óhatatlanul is eszembe jutott: vannak zenei pályára készülők, akik számára a népzene nem egyéb, mint a „kötelező” 50 vagy 100 népdal, amit a felvételire be kell magolni...)

A felvétel ismét csak egy adalék arra nézvést, hogy gazdag a magyar zenei közelmúlt, s hogy nem árt a jéghegyek csúcsain kívül időnként más tájékokra-tájakra irányítani az érdeklődő figyelmet. *Fittler Katalin*

Hangfelvétel és multimédia

Nader Mashayekhi: Malakut című operájáról

Furcsa műfaj az opera – vagy inkább: furcsák a műfaj kedvelői, akik időről-időre (alkalmanként más feltételek-körülmények között, de mindig) sokat várnak régi vagy újabb korokban készült színpadi kompozícióktól.

Vannak állandóan és korszakonként változó kívánalmak. Nem árt pl., ha kiderül: miről szól valamely opera, illetve, hogy az ábrázolt-megjelenített cselekménnyel mit szándékoztak közölni az alkotók. A hagyományos komponensek segítik a tájékozódást, az egyéni-egyedi jellegzetességek pedig növelik az érdeklődést. Tény: szükség

van támpontokra (legyenek bár tipológiaiak vagy zeneiek) – és általában eredményes, ha egyszersmind számítanak a szerzők a befogadói aktivitásra. Stílusváltásoknál avagy kísérleti műveknél az általános elvek realizálása és a konkrét-gyakorlati megjelenítés egyaránt „vizsgáljuk”. Az érdeklődő néha elfogadja, hogy „az ő készülékében van a hiba”, akkor is, ha valójában nem az a helyzet – ám egy idő után a legelszántabb érdeklődő is „feladja”, merthogy nem szívesen szembeesül valódi vagy vélt szellemi korlátaival.

Könnyebb a helyzet, ha ismert tartalom/cselekmény kerül megzenésítésre. Ha-

sonlóképp, ha a szereplők olyannyira tipikusak, hogy már-már első látásra is „ismerjük” őket – ilyenkor a színpadi megjelenítés is fontos! A tipikus figurák akkor is segítenek a tájékozódásban, ha szokatlan környezetbe kerülnek – annál több energia szükséges ahhoz, hogy ismeretlen „egyénekkel” próbáljunk ismerkedni. Nehezíti a helyzetet, ha ráadásul a szituációk is szokatlanok.

Bahram Sadeghi regényének (más források szerint: elbeszélésének) megzenésítésekor Nader Mashayekhi alaposan feladja a leckét: a Malakut a műfajban jártasaknak sem könnyű feladat.